

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ
БЕЗПЕКОЮ БАНКІВ ТА ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ**
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти: другий (магістерський) рівень

галузь знань: 07 Управління та адміністрування

спеціальність: 073 Менеджмент

освітньо-професійна програма: Управління фінансово-економічною
безпекою

спеціалізація: _____

вид дисципліни: обов'язкова

факультет: Економічний

2018_ / 2019_ навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою економічного факультету

Протокол № 8 від 22 червня 2018 року

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гребенюк Н.О. доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Програму схвалено на засіданні кафедри
Фінансів, банківської справи та страхування

Протокол № 14 від 21 червня 2018 року

Завідувач кафедри Фінансів, банківської справи та страхування

(підпис)

Глуценко В.В.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
економічного факультету

Протокол № 9 від 21 червня 2018 року

Голова методичної комісії економічного факультету

(підпис)

Євтушенко В.А.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни „**Організація та управління фінансово-економічною безпекою банків та фінансових установ**” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)
для студентів спеціальності 073 Менеджмент освіти програма «Управління фінансово-економічною безпекою»

1. Опис навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни „**Організація та управління фінансово-економічною безпекою банків та фінансових установ**” є методика формування системи безпеки під час виконання основних функцій банків та фінансових установ, а також обґрунтування доцільності впровадження сучасних засобів захисту від специфічних ризиків.

1.1 Мета викладання навчальної дисципліни: формування у майбутніх фахівців теоретичних знань і практичних навичок з організації та управління заходами формування та підтримки фінансово-економічної безпеки банків та фінансових установ, передбачених кваліфікаційною характеристикою спеціальності 073 Менеджмент освіти програма «Управління фінансово-економічною безпекою»

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній і практичній підготовці студентів з основ правильного розуміння закономірностей у сфері безпеки суб'єктів господарювання, застосування цих закономірностей у практиці фінансової роботи; вивчення основних методів виявлення та аналізу загроз, придбання практичних навичок побудови ефективної системи управління безпекою банків в мінливих умовах зовнішнього середовища.

1.3. Кількість кредитів - 3 кредитів

1.4. Загальна кількість годин - 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Управління фінансово-економічною безпекою	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Індивідуальні заняття	
32 год.	6 год.
У тому числі: - лекції	
16 год.	6 год.
- та практичні, семінарські заняття	
16 год.	0 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
58 год.	84 год.
У тому числі: індивідуальні завдання (контрольна робота)	
10 год.	

1.6. Заплановані результати навчання: студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- Знати загальні принципи побудови та організації діяльності комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки установ;
- розробляти та запроваджувати на практиці заходи із забезпечення фінансово-економічної безпеки;
- визначати зовнішні та внутрішні загрози й ризики у сфері фінансово-економічної безпеки банків;
- розробляти плани щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки та її удосконалення, проведення окремих спеціальних заходів щодо оперативного реагування на загрози, ризики, небезпеки банків;
- дослідити закономірності роботи механізму управління системою забезпечення фінансово-економічної безпеки;
- розробляти концепції та плани діяльності системи забезпечення фінансово-економічної безпеки;
- розробляти та вести документацію, що регламентує процедури та стосується забезпечення фінансово-економічної безпеки;
- надавати пропозиції щодо визначення правового статусу, структури та посадових обов'язків службовців підрозділу забезпечення фінансово-економічної безпеки.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні засади організації фінансово-економічної безпеки фінансових і банківських установ

Тема 1. Основи безпеки банків та фінансових установ.

Сутність безпеки, мета і завдання. Принципи, види, форми організації безпеки.

Тема 2. Організація управління фінансово-економічною безпекою в банках і фінансових установах.

Мета, сутність, роль, об'єкти, елементи системи фінансово-економічної безпеки банків.

Тема 3. Загрози діяльності банків та фінансових установ.

Поняття загроз та ризиків в банківській діяльності. Класифікація та особливі риси різних видів загроз. Роль персоналу у забезпеченні захисту банку від зовнішніх загроз.

Тема 4. Недобросовісна конкуренція та комерційне шпигунство.

Сутність та відмінності недобросовісної конкуренції та комерційного (промислового) шпигунства. Інструменти ідентифікації та боротьби з недобросовісною конкуренцією та комерційним шпигунством.

Розділ 2. Побудова системи управління фінансовою безпекою банків і фінансових установ

Тема 5. Організація охорони та дії банків та фінансових установ в екстремальних умовах.

Функції відділу охорони банків. Поняття про режим охорони та засоби його дотримання. Принципи, види та завдання режиму охорони.

Тема 6. Інформаційна безпека банківських та фінансових установ.

Поняття інформаційної безпеки. Інструменти захисту. Характеристика каналів отримання та витоку інформації. Апаратні та програмні засоби захисту комерційної інформації та банківської таємниці.

Тема 7. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банків та фінустанов.

Зміст інформаційно-аналітичної роботи в банках. Поняття про інформаційні ресурси. Джерела інформації та роль комерційної розвідки.

Тема 8. Забезпечення безпеки роботи з персоналом.

Психологія недобросовісного працівника, клієнта, шахрая. Види трудових конфліктів. Система заохочення та покарання працівників. Розв'язання трудових конфліктів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лекції	семінар.	інд	ср		лекції	практич.	інд	ср
Розділ 1. Теоретичні засади організації фінансово-економічної безпеки фінансових і банківських установ										
Тема 1. Основи безпеки банків та фінансових установ	10	2	2	-	6	11	1	-	-	10
Тема 2. Організація управління фінансово-економічною безпекою в банках і фінансових установах	10	2	2	-	6	11	1	-	-	10
Тема 3. Загрози діяльності банків та фінансових установ	10	2	2	-	6	11	1	-	-	10
Тема 4. Недобросовісна конкуренція та комерційне шпигунство	10	2	2	-	6	11	1	-	-	10
Разом за розділом 1	40	8	8	0	24	44	4	0	0	40
Розділ 2. Побудова системи управління фінансовою безпекою банків і фінансових установ										
Тема 5. Організація охорони та дії банків та фінансових установ в екстремальних умовах	10	2	2	-	6	10	1	-	-	9
Тема 6. Інформаційна безпека банківських та фінансових установ	10	2	2	-	6	10	1	-	-	9

Тема 7. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банків та фінустанов	10	2	2	-	6	9	0	-	-	9
Тема 8. Забезпечення безпеки роботи з персоналом	10	2	2	-	6	9	0	-	-	9
Разом за розділом 2	40	8	8	0	24	36	2	0	0	36
Усього годин	80	16	16	0	48	80	6	0	0	74
Індивідуальне науково-дослідне завдання	10			10		10			10	
Усього годин	90	16	16	10	48	90	6	0	10	74

4. Теми семінарських (практичних) занять для денної форми навчання*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи безпеки банків та фінансових установ	2
2	Організація управління фінансово-економічною безпекою в банках і фінансових установах	2
3	Загрози діяльності банків та фінансових установ	2
4	Недобросовісна конкуренція та комерційне шпигунство	2
5	Організація охорони та дії банків та фінансових установ в екстремальних умовах	2
6	Інформаційна безпека банківських та фінансових установ	2
7	Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банків та фінустанов Оцінювання інвестиційної привабливості проектів	2
8	Забезпечення безпеки роботи з персоналом	2
	Усього	16

*- для заочної форми навчання непередбачено учбовим планом

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Етимологія поняття фінансово-економічна безпека	2	Тестування
2	Переваги та недоліки форм безпеки	2	Опитання
3	Суб'єкти фінансово-економічної безпеки	2	Опитання
4	Положення про відділ безпеки	2	Опитання
5	Зовнішні загрози на ринку банківських послуг	2	Тестування
6	Внутрішні загрози на ринку банківських послуг	2	Опитання
7	Види банківських ризиків	2	Опитання
8	Сучасні прийоми та методи аналізу ризиків	2	Опитання
9	Класифікація ознак недобросовісної конкуренції	2	Тестування
10	Класифікація ознак промислового шпигунства	2	Опитання
11	Робота відділу охорони в банку	2	Опитання
12	Бізнес планування роботи служби безпеки банку	2	Тестування
13	Режими охорони банку	2	Опитання
14	Аналізу підприємства з боку стратегічного інвестора й кредитора	2	Тестування
15	Комерційна таємниця	2	Опитання
16	Інформаційна безпека	2	Опитання
17	Аналітична робота в банку	2	Опитання
18	Інформаційний аудит та моніторинг	2	Опитання
19	Захист матеріальних цінностей а банку	2	Тестування
20	Легалізація незаконно отриманих грошей	2	Опитання
21	Портфельне інвестування як інструмент захисту від банківських ризиків	2	Опитання
22	Види трудових конфліктів	2	Тестування
23	Шахрайство	2	Опитання
24	Захист комерційної тайни	2	Опитання
	Разом	48	

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальним навчально-дослідним завданням для студентів при вивченні навчальної дисципліни «**Організація та управління фінансово-економічною безпекою банків та фінансових установ**» є підготовка рефератів.

Теми рефератів

№ з/п	Назва теми
1	Етимологія поняття фінансово-економічна безпека
2	Переваги та недоліки форм безпеки
3	Суб'єкти фінансово-економічної безпеки
4	Положення про відділ безпеки
5	Зовнішні загрози на ринку банківських послуг
6	Внутрішні загрози на ринку банківських послуг
7	Види банківських ризиків
8	Сучасні прийоми та методи аналізу ризиків
9	Класифікація ознак недобросовісної конкуренції

10	Класифікація ознак промислового шпигунства
11	Робота відділу охорони в банку
12	Бізнес планування роботи служби безпеки банку
13	Режими охорони банку
14	Аналізу підприємства з боку стратегічного інвестора й кредитора
15	Комерційна таємниця
16	Інформаційна безпека
17	Аналітична робота в банку
18	Інформаційний аудит та моніторинг
19	Захист матеріальних цінностей а банку
20	Легалізація незаконно отриманих грошей
21	Портфельне інвестування як інструмент захисту від банківських ризиків
22	Види трудових конфліктів
23	Шахрайство
24	Захист комерційної тайни
25	Забезпечення захисту електронних платежів

7. Методи контролю.

Методами контролю є:

- тестування;
- оцінка усної розгорнутої відповіді на питання;
- співбесіда;
- оцінка письмової відповіді на питання;
- виконання комбінованих завдань тощо.

Поточний контроль: усне опитання на семінарських заняттях, письмові самостійні роботи в класі, написання та доповідь рефератів, підсумкові за розділами контрольні роботи, написання та захист індивідуальної контрольної роботи.

Підсумковий контроль: комплексний іспит.

8. Схема нарахування балів Контрольна робота №1 (теми №1-4)

Розроблена в 20 варіантах, кожний з яких містить теоретичні питання, кейсове завдання та набір тестів, що оцінюються:

№ зав.	Зміст завдання	Максимальна кількість балів
1	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	3
2	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	3
3	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	4
4	Знайти відповіді на тести (7 тестів)	14
	УСЬОГО	24

Контрольна робота №2 (теми №5-8)

Розроблена в 20 варіантах, кожний з яких містить теоретичні питання та набір тестів, що оцінюються:

№ зав.	Зміст завдання	Максимальна кількість балів
1	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	1
2	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	1
3	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	1
4	Знайти відповіді на тести (7 тестів)	7
	УСЬОГО	10

Розподіл балів, які отримують студенти

За виконання рефератів:

Теоретичне висвітлення теми	Розрахункова частина	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
До 7 балів	До 9 балів	До 3 балів	До 7 балів	26

В процесі вивчення дисципліни

Поточне тестування та самостійна робота									Разом	Іспит	Сума
Розділ 1				Розділ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Реферат	60	40	100
6	6	6	6	2	2	2	4	26			

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Критерії оцінювання письмової екзамену з навчальної програми дисципліни

Білету розроблені в 10 варіантах, кожний з яких містить теоретичні питання, практичне завдання та набір тестів, що оцінюються:

№ зав.	Зміст завдання	Максимальна кількість балів
1	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	3
2	Надати розгорнуту відповідь на теоретичне запитання	3
3	Визначити термін	3
4	Знайти відповіді на тести	14
5	Розв'язати практичне завдання	17
	УСЬОГО	40

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	Незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Конституція України. затверджена ВРУ 28 червня 1996 р. № 254/96 – ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436- IV. – Відомості ВРУ. – 2003. - № 18.
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р.// Урядовий кур'єр .- 2006.- №78.-С.6-10.
4. Закон України “ Про внесення змін в Закон України “ Про оподаткування прибутку підприємств” від 24.12.2002 р. № 349 – ІУ, - / Урядовий кур'єр, 22.01.2003р.
5. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.99р. №784-ХІУ
6. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991.
7. Закон України “Про інститути спільного інвестування (пайові і корпоративне інвестиційні фонди)” від 15.03.2001
8. Закон України "Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12.07.2001.
9. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. — Режим доступу :
10. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України [Текст] / за ред. А.І. Сухорукова. – К.: Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2003. – 64 с.
11. Методичні рекомендації щодо впровадження системи управління інформаційною безпекою та методики оцінки ризиків відповідно до стандартів Національного банку України від "1" березня 2011 року.
12. Постанова Правління Національного банку України від 20.06.2012 No 250 „Про затвердження змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні”, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 22.06.2012 за No 1030/21342.
13. Постанова Правління Національного банку України від 19.06.2012 No 249 „Про внесення змін до Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України”, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 22.06.2012 за No 1029/21341
14. Постанова правління Національного банку України від 24.10.2011 No 373 "Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України", зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2011 за No 1288/20026
15. Постанова Правління Національного банку України "Про внесення зміни до Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків" від 31.05.2011 No 170, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06.06.2011 за No 677/19415
16. Барановський, О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія, оцінка та механізм забезпечення) [Текст] : монографія / О.Барановський. – К.: КНТЕУ, 2004. – 759 с.
17. Глущенко В. В., Дорошенко Г. О., Дорошенко Н.О. Економічна безпека фінансових установ : монографія / В. В. Глущенко, Г. О. Дорошенко, Н.О. Дорошенко. – Х. : Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. – 232 с.
18. Фінансова безпека підприємств і банківських установ [Текст] : монографія / за заг. ред. доктора ек. наук, професора А.О. Єпіфанова [А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.] . – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с. – ISBN 978-988-8958-50-2.
19. Єрмошенко, М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 309 с.

20. Коваленко, В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст] : монографія / В.В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
21. Коваленко, В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст] : монографія / В. В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
22. Крупка, І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки [Текст] / І.М. Крупка // Бізнесінформ. – 2012. - № 6. – С. 168-175.
23. Соловійов, В.І. Банківська безпека України: вдосконалення методики оцінки [Текст] / В.І. Соловійов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - № 1 (17). – 2012 р. – С. 171-176.
24. http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.
25. Шиян, Д.В. Аналіз фінансової безпеки банківської системи України [Текст] / Д.В. Шиян // Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка» (м. Тернопіль). – 2013. - № 7 (45). – С. 263-266
26. Фінансова безпека банківської діяльності [Текст] : навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни “Безпека банків” / [уклад. С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар] ; Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 112 с.

Допоміжна

1. Базилінська О.Ф. Фінансовий аналіз: теорія і практика: навч. пос. – К.: ЦУЛ. – 2013. – 328с.
2. Зятковський І.В. Навч. посібник. Фінанси підприємств:– К.: Кондор, 2010. – 376с.
3. Фінансовий сектор [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578
4. Управління фінансовою санацією підприємства: Навчальний посібник / С.Я. Салига, О.І.Дацій, Н.В.Нестеренко, О.В.Серебряков.- Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2005.- 238с.
5. Герасимович, А.М. Аналіз банківської діяльності [Текст] : підручник / за ред. А. М. Герасимовича [А. М. Герасимович, М. Д. Алексеенко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.]. — К.: КНЕУ, 2004. — 599 с. - ISBN 966-574-567-0.
6. Сучасні проблеми антикризового управління у банківській діяльності М. Шишкіна // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2016. – Вип. 29. - С. 128-134.
7. Житний П. С. Організаційна структура банку та її вплив на фінансову стійкість. Житний, В. В. Тищенко // Незалежний аудитор. - 2012. - № 2. С. 20-25,
8. Базові принципи ефективного нагляду за банківською діяльністю. Базельський комітет з питань Банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs56.pdf>.
9. Freeman R. Edward Strategic Management: A stakeholder approach. - Boston: Pitman, 1984. - P. 275
10. Бричко М. М. Оцінювання ефективності управління діяльністю банків в системі фінансових відносин їх стейкхолдерів: спец. 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит. Автореферат / Бричко Марина Михайлівна ; ДВНЗ "УАБС НБУ", - Суми, 2014. - 21 с.
11. Бриштіна В. В. Управління антикризовою фінансовою стійкістю банків. Бриштіна, Л. А. Ключко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017. - № 1. - С. 37-53.
12. Brichko MM The essence of management of banks in the system of financial relations of their stakeholders [Text] / М. М. Brichko // Economics and Finance: Theory and Practice: Materials of the International Scientific and Practical Conference (Feodosia, 26- September 28, 2013). - Lugansk: Novelzh, 2013. - p.353-356.

13. Tarasevich NV Anticrisis management of banks activity in modern conditions / NV Tarasevich, AM Litvinenko II Economics and management organization. - 2014. - Vip. 1-2. - P. 1-3
14. Metlushko O.V. The specifics of corporate governance in banks / O. v. Methushko II Economics and Society. - 2017. - No. 8. - P. 619-625.
15. Sirchin O. L. Regulating banking activity in the context of bank management / O. L. Sirchin // Bulletin of socio-economic research. - 2014. - Vip. 1. - P. 156-162.
16. журнали: Вісник бухгалтера і аудитора України, Фінансова консультація, Фінанси України, Економіка України, Голос України, Інвест - газета.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Адреси сайтів Інтернету

<http://www.bank.gov.ua/> Національний банк України

<http://banker.ua/> Український банківський портал

<http://rada.kiev.ua> Верховна Рада України

<http://www.kmu.gov.ua> Кабінет Міністрів України

<http://www.ssmc.gov.ua> Держкомісія по цінним паперам

<http://www.ukrstat.gov.ua> Міністерство статистики

<http://www.minfin.gov.ua> Міністерство фінансів України

<http://www.sta.gov.ua> Фіскальна служба України

<http://www.mlsp.kiev.ua> Міністерство праці і соціальної політики

<http://www.me.gov.ua> Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України